

VARSTVO PRI DELU Z VIRI IONIZIRAJOČEGA SEVANJA

Jože Fele

Zakonodaja v zvezi z delom z viri ionizirajočega sevanja je dokaj obširna. Segata tako v področje zvezne, kot tudi republiške pristojnosti. Kot vsi zakoni v zvezi z delom pa tudi ta v osnovi sloni na Zakonu o združenem delu. V tem svojem prispevku se bom omejil samo na Zakon o varstvu pri delu in še na nekaj drugih, ki obravnavajo podobno problematiko iz istega zornega kota.

Naša dejavnost, delo z viri ionizirajočega sevanja, spada v kategorijo del, ki so pod posebno družbeno kontrolo. Zaradi tega bi lahko pričakovali precej več reda in discipline, tako pri zaposlovanju, kot tudi pri nadaljnjem delu in tudi pri ugodnostih, katere naj bi imeli delavci, ki delajo z viri ionizirajočih sevanj. Pa temu ni tako. Razlogi so različni. Najbolj odločilno za takšno stanje je na eni strani neizpolnjevanje zakonskih predpisov s strani raznih inšpekcij in nepoznavanje zakonodaje in pravic s strani delavcev samih.

Najprej nekaj v zvezi z zaposlovanjem. Zakon o združenem delu v svojem 168. členu določa, kdo in pod kakšnimi pogoji lahko sklene delovno razmerje. Konkretno v primeru zaposlovanja na delih in nalogah, kjer ima delavec opravka z viri ionizirajočega sevanja pa ta člen dopolnjuje tudi pravilnik o strokovni izobrazbi ter obveznem izpopolnjevanju in usposabljanju delavcev, ki delajo z viri ionizirajočih sevanj. Določila tega pravilnika veljajo za vse delavce, ki stalno ali pa občasno delajo v omenjenih pogojih (Ur.l. SRS št. 12/81).

N. P. Zaposlitev delavca na delu z rtg aparati brez ustrezne strokovne izobrazbe je kazniva in sankcionirana z ustrezno kaznijo, čeravno ima ta delavec potrdilo Zavoda za varstvo pri delu, da je usposobljen za delo z viri ionizirajočih sevanj. To potrdilo je samo dokument o usposobljenosti za varno delo, ne pa tudi potrdilo o delavčevi strokovni izobrazbi, katerega lahko izda samo ustrezna visokošolska ustanova.

Jože Fele, v. rtg. tehnik, OA Železarne Jesenice, Jesenice

Kako ukrepati v takšnem primeru?

Dolžni bi bili, tako odgovorni delavci za varstvo pri delu oziroma ustrezna služba, če pa oni ne, pa ostali prizadeti delavci, prijaviti takšno zaposlitev inšpekcijski službi. Pa brez strahu o poznejših posledicah takšne prijave, ker je inšpektor dolžan preveriti prijavo, ime tistega, ki je prijavo oddal pa zadržati kot tajno. Seveda pa bi moral že po zakonu, podobna dejanja preprečiti individualni poslovodni organ oziroma delavci s posebnimi pooblastili kateri so dolžni skrbeti za zakonito poslovanje OZD.

Delavec, ki nima ustrezne strokovne izobrazbe, si pravnoformalno ni mogel pridobiti delovnih izkušenj, katere pa ravno tako predvideva omenjeni zakon. To pa je v konkretnem primeru že druga kršitev pravilnika.

V zvezi s tem, kar je bilo prej povedano, pa so vprašljive tudi posamezne določitve kadrovskih normativov za delo na odelca kamerah, kot tudi na rtg aparatih v zobnih ambulantah. Ta določila namreč niso v skladu z zakonom o izvajanju varstva pred ionizirajočimi sevanji (Ur.l. SFRJ št. 28/80).

Drugo poglavje, ki se tiče varstva pri delu z viri ionizirajočih sevanj, zadeva aparature same. Rtg aparati morajo imeti za svoje delovanje ustrezno dovoljenje republiške sanitarne inšpekcije, vsakoletni pregled, katerega dokažemo s certifikatom in pa pismeno navodilo za uporabo, vzdrževanje in servisiranje, katero mora biti napisano v slovenskem jeziku in izobešeno pri vsakem aparatu v vidnem polju, kadar se z aparatom rokuje.

Kot tretjo zadevo, bi se nekoliko dotaknil tudi skrbi za nas delavce, ki delamo z viri ionizirajočih sevanj. Po določenih morajo biti vsi delavci enkrat letno zdravniško pregledani v ustrezni pooblaščen organizaciji. Obseg in vsebino pregleda predpisuje zakon. Brez dokazila o predhodnem specialističnem pregledu naj ne bi mogel nihče začeti dela na rtg oddelku. Prav tako pa ne brez vsakoletnega ponovnega pregleda. Zakaj je to potrebno, ne samo kot zadovoljitev zakonske formalnosti, pač pa tudi zaradi nas samih? Karkoli ali kakršnakoli bolezen, ki se lahko pojavi in bi bila lahko v zvezi z delom pri virih ionizirajočih sevanj, bo zelo težko dokazljiva kot posledica dela, če ne bo tudi ustreznih dokazil, v našem primeru Zavoda za varstvo pri delu.

Ni nepomembna tudi stalna kontrola dozimetrije, pa kakršnakoli že je. Seveda pa ne smemo pozabiti na sprotno spremljanje kakršnihkoli poškodb ali nakužnih obsevanj. Vse to smo, povsem v lastnem interesu dolžni takoj prijaviti ustrezni službi za varstvo pri delu, ker če posamezna nezgoda ni prijavljena v 24 urah, se lahko smatra, da ste jo staknili kje drugje. To pa potegne, ne glede na morebitno večjo zdravstveno okvaro, za sabo tudi finančne posledice.

Od vsega prej omenjenega, izhajajo tudi ugodnosti, katere imamo delavci, ki delamo z viri ionizirajočih sevanj. Določa jih star pa vendar še ne preklican pravilnik o ugodnostih delavcev, ki imajo opraviti z viri ionizirajočih sevanj (Ur.l. SFRJ št. 26/64).

Ne samo skrajšan delovni čas, podaljšan letni dopust in morda še kaj, tudi nagrajevanje, oziroma analitična ocena delovnega mesta, mora biti prilagojena omenjenemu zveznemu pravilniku, ki določa, da je delo z viri ionizirajočih sevanj, poseben pogoj, ki mora biti ustrezno nagrajevan.

To je le nekaj najvažnejših stvari iz varstva pri delu. Nikakor pa ne bi smeli pozabiti, da se pri našem delu srečujemo tudi z zdravju škodljivimi kemikalijami, delom v neustreznih osvetlitvah in tudi neustreznih klimatskih pogojih.

Kot sem že uvodoma poudaril, je nepoznavanje posameznih zakonskih določil in pravilnikov poglaviti krivec, da je na našem področju dela toliko nepravilnosti in poizkusov, da si pač vsak po svoje razlaga zakon in pravilnike, tako kot mu to najbolj ustreza. Smo pač dejavnost, ki je po fizičnem obsegu majhna in s tem tudi manj vplivna, pa vendar bi z malo več doslednosti in pravniške razgledanosti prineslo tudi nam položaj, ki nam ga v končni fazi zakon dovoljuje in zagotavlja, le uporabiti ga je treba. Če ga ne bomo mi, tako kot bi to radi, ga bodo pa drugi proti nam. O resničnosti zadnje trditve se lahko vsak prepriča, verjetno že kar v svojem delovnem okolju.